

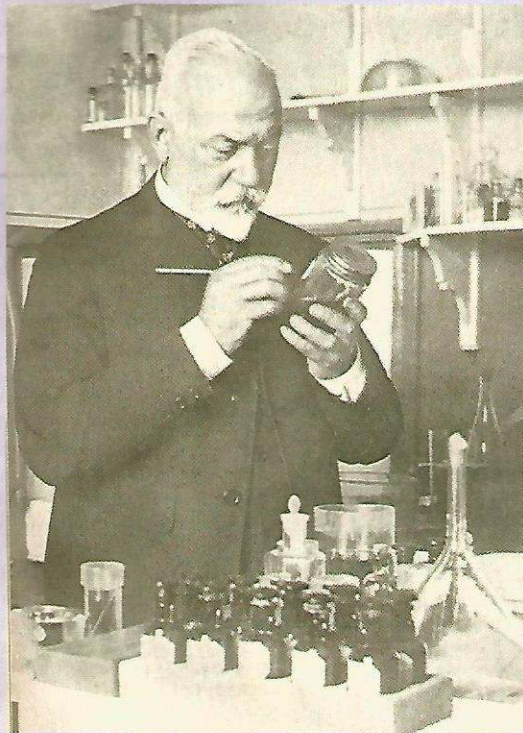
Saturnin Arloign (1846-1911)

Veterinair verleden

Zelden zal de carrière van een dierenarts in wetenschappelijk opzicht zo succesvol en in moreel opzicht zo harmonieus verlopen zijn als die van Arloign. Behalve over een superieur intellect beschikte hij over een grote liefde voor het wetenschappelijk onderzoek op een breed terrein, een geweldige werkkraft, die doelgericht en planmatig werd ingezet, en daarbij over alle eigenschappen van een gentleman. Maar zijn levensweg zou waarschijnlijk een geheel andere geweest zijn, als niet twee mannen de richting hadden aangegeven die volledig bleek te sporen met de eigen ambities en capaciteiten. De eerste was zijn vader, een ontwikkeld man die veel las en in de traditie van zijn familie het beroep van hoefsmid uitoefende. Hij had gewenst dat zijn zoon zijn praktijk, maar dan als gediplomeerd veterinaire, zou voortzetten. De vader stierf echter tijdens Arloigns studietijd

en de smidse werd verkocht.

De andere bepalende invloed onderging hij van een van de grootste veterinaire leermeesters uit het Frankrijk van de 19e eeuw, Jean-Baptiste Chauveau. Deze onderkende Arloigns capaciteiten al in diens tweede jaar aan de Veterinaire School van Lyon. Hij zou in hem een ideale leerling, medewerker en opvolger krijgen die hij, naar eigen zeggen, als zijn zoon beschouwde.

Arloign werd geboren op 3 januari 1846 in Cusset (nabij Vichy) in het departement Allier. Na, steeds als eerste van de klas, de middelbare school in zijn geboortestad doorlopen te hebben, kwam hij op 16-jarige leeftijd aan op de Veterinaire School van Lyon, waar hij eveneens steeds de eerste prijs van zijn jaar behaalde en in 1866 het diploma verwierf. In hetzelfde jaar werd hij aangesteld als 'chef de service d'anatomie et de physiologie' bij de leerstoel van Chauveau. Drie jaar later werd hij benoemd tot leraar anatomie en fysiologie in Toulouse. Na toelatingsexamen tot de universiteit gedaan te hebben, volgde hij tevens colleges aan de Faculteiten der Natuurwetenschappen en der Geneeskunde. In 1876 keerde hij terug naar Lyon toen de leerstoel van Chauveau gesplitst werd. De laatste behield de fysiologie en Arloign ging de anatomie doceren. De samenwerking kon niettemin worden voortgezet, want hij werd tevens 'chef de travaux de médecine expérimentale' bij Chauveau die, naast zijn functies bij de École Vétérinaire, een leerstoel aan de Medische Faculteit bekleedde. Inmiddels had hij enige publicaties op zijn naam staan en een belangrijke prijs gekregen voor zijn door Claude Bernard zeer geprezen werk over recurrerende sensibiliteit. De oogst aan academische titels die hij daarna binnen drie jaar binnenhaalde is indrukwekkend. In 1877 behaalde hij het 'doctorat-ès-sciences' aan de Sorbonne met de vereiste twee dissertaties over verschillende onderwerpen. Zij waren respectievelijk gewijd aan het slikmechanisme bij zoogdieren en vogels en aan een plantenanatomisch onderzoek aan stekken van cacteeën. Twee jaar erna behaalde hij het doctoraat in de geneeskunde met een proefschrift over een vergelijkend onderzoek naar

de werking van de anaesthetica chloral, chloroform en aether. En weer een jaar later slaagde hij voor het vergelijkende examen voor de graad van geaggregeerde bij de Medische Faculteiten met een proefschrift over het ontstaan van haren en nagels. In 1884 werd hij tot hoogleraar in de algemene fysiologie aan de Medische Faculteit benoemd, maar hij gaf deze post na twee jaar op toen Chauveau naar Parijs vertrok en Arloign geroepen werd om hem in Lyon én als directeur van de École Vétérinaire én als hoogleraar fysiologie op te volgen. In 1887 kwam daar ook nog eens de leerstoel bij voor experimentele geneeskunde en vergelijkende pathologie aan de Medische Faculteit van Lyon.

Hier zouden naderhand nog enige nevenfuncties bijkomen. In 1897 werd hij wetenschappelijk directeur van een sanatorium en in 1900 van een bacteriologisch streeklaboratorium. Zijn evenwichtige en systematische geest en grote ordelievendheid stelden hem in staat alle verplichtingen van onderwijs en onderzoek stipt na te komen. Ook participeerde hij actief in tal van academies en wetenschappelijke verenigingen; zo was hij voorzitter van de *Association française pour l'avènement des sciences*, vice-voorzitter van de commissie voor de internationale veterinaire congressen, mede-oprichter van de *Société des sciences vétérinaires de Lyon*, voorzitter van de *Association amicale des anciens de l'École vétérinaire de Lyon*, door hem in 1901 opgericht. Hij was een graag gehoorde gastspreker op tal van congressen in binnen- en buitenland.

De terreinen van zijn wetenschappelijk onderzoek en de daaruit voortkomende publicaties waren even divers als zijn onderwijsopdrachten. Zij hadden voornamelijk betrekking op de volgende disciplines:

1. Fysiologie, in het bijzonder de zenuwfysiologie (respectievelijk 28 en 43 artikelen);
2. Plantenfysiologie (6 artikelen);
3. Anatomie, teratologie, zoölogie (22 artikelen);
4. Bacteriologie en infectieziekten (195 artikelen, waaronder 102 gewijd aan het tuberculosevraagstuk).

Een vrij gedetailleerde samenvattende bespreking ervan heeft M. Roussel (1932) gegeven.

Overeenkomstig de belangstelling binnen de geneeskunde van zijn tijd, waren de meeste inspanningen gericht op de bestrijding van infectieziekten. Hier konden Arloign en zijn medewerkers enige bijdragen van blijvend belang leveren.

Samen met N.O. Thomas en Charles Cornevin kon de verwekker van boutvuur ('charbon symptomatique') worden geïsoleerd. Deze noemden zij naar hun leermeester *Bacterium* (later *Clostridium*) *chauvei*. Ook slaagden zij erin een succesvolle preventieve entingsmethode te vinden. In een monografie *Du charbon bactérien – charbon symptomatique et charbon essentiel de Chabert*, Paris, 1883 (tweede editie onder de titel *Le charbon symptomatique du boeuf*, 1887) hebben zij hun bevindingen neergelegd. Deze bleken aan te sluiten bij die van Bollinger en Feser in Duitsland.

Samen met Chauveau vond hij langs experimentele weg methodes om het optreden van gasgangreen en kraamvrouwenkoorts te bestrijden, die destijds in de chirurgische en obstetrische afdelingen van de ziekenhuizen grote bedreigingen vormden.

Gedurende de laatste twintig jaar van zijn leven deed hij onderzoek aan tuberculose, waarvoor hij hoopte een vaccin te kunnen vinden. Hierin is hij niet geslaagd. Met een van tuberculine afgeleid vaccin wist hij niettemin bij driekwart van de behandelde runderen immuniteit op te wekken. Van grote waarde voor het diagnosticeren van tb was zijn, samen met Paul Courmont ontwikkelde sero-agglutinatie-test, die tevens het verloop van de ziekte kon voorspellen.

Door zijn talrijke entingsproeven bij proefdieren en het minutieuze onderzoek van de variabiliteit der tuberkelbacteriën was Arloign een overtuigd aanhanger van de eenheid der zoogdiertuberculose. Tijdens verschillende congressen kruiste hij de degen met Robert Koch inzake deze voor de volksgezondheid zo belangrijke kwestie.

Ook over andere infectieziekten (difterie, longziekte en veepest) heeft hij onderzoek gedaan en gepubliceerd.

Behalve de boven reeds genoemde boekpublicaties, verdienen vermelding zijn bewerkingen van de tweede tot en met de vijfde editie van Chauveau's *Traité d'anatomie comparée des animaux domestiques* (1871-1905) en de eerste geschiedschrijving van de Lyonese school: *Le berceau de l'enseignement vétérinaire: création et évolution de l'École Nationale Vétérinaire de Lyon* (1889). Voor de viering van het 150-jarig bestaan had hij als directeur al de nodige voorbereidingen getroffen, maar een plotselinge dood ten gevolge van een hartaanval op 21 maart 1911 verhinderde dat hij, die 25 jaar op een voortreffelijke wijze leiding gegeven had aan de school en er het boegbeeld van was geworden, deze viering kon meebeleven.

Welke indruk zijn persoon en zijn werk op zijn omgeving hadden gemaakt blijkt uit de twintig (!) redevoeringen die gehouden werden bij zijn door duizenden bijgewoonde begrafenis, *in extenso* gepubliceerd in het *Journal de médecine vétérinaire et de zootechnie* van 1911. Zijn menselijke eigenschappen en zijn maatschappelijke, bestuurlijke en wetenschappelijke verdiensten werden om beurt belicht en geprezen.

Zijn echtgenote was hem al eerder in de dood voorafgegaan. Hun enige zoon Fernand trad in de voetsporen van zijn vader en werd hoogleraar aan de Medische Faculteit van Lyon.

Op drie plaatsen wordt de herinnering aan Arloign in steen vastgehouden. Bij de onthulling van de buste in de Medische Faculteit in 1913 sprak Chauveau, die daartoe door ontroering overmand, twee jaar eerder niet in staat was geweest. Opgehouden door de Eerste Wereldoorlog konden de twee andere standbeelden, gefinancierd door 923 bijdragen van dierenartsen en medici uit Frankrijk en het buitenland, pas in 1921 in zijn geboorteplaats Cusset en in 1923 in Lyon worden geïnaugureerd. Bij de laatste gelegenheid werd Arloigns werk opnieuw in herinnering geroepen door acht sprekers, onder wie de minister van landbouw. Zijn roem strekte zich ver buiten Lyon uit. Hij was corresponderend lid van het Institut de France en *membre associé* van de Académie de Médecine, commandeur van het Légion d'honneur en erelid van veel binnen- en buitenlandse wetenschappelijke verenigingen.

Literatuur

- * Cadéac, C. Mort du professeur Arloign 1846-1911. *Journal de médecine vétérinaire et de zootechnie*. 1911; 62: 129-192 [20 redevoeringen].
- * Chauveau, J.-B.A.J. Inauguration des bustes des professeurs... à la Faculté de Médecine de Lyon. *Journal de médecine vétérinaire et de zootechnie*. 1913; 64: 432-437.
- * Krogmann, V. *L'enseignement vétérinaire à Lyon aux XVIIIe et XIXe siècles. Vie et oeuvre des professeurs et directeurs*. Thèse. Lyon, 1996. P. 125-131.
- * Lesbre, F.-X. Compte rendu de la cérémonie d'inauguration, à l'École nationale vétérinaire de Lyon, du monument à S. Arloign et des bustes de L. Bredin, Cl.-J. Bredin, F. Lecoq et Ch. Cornevin. *Journal de médecine vétérinaire et de zootechnie*. 1923; 69: 435-470, 519-541 [8 redevoeringen].
- * Oldenkamp, E.P. Jean-Baptiste August Chauveau. *Tijdschrift voor Diergeneeskunde*. 2000; 125: 718-719.
- * Publications principales de S. Arloign. *Archives internationales de pharmacodynamie et thérapie*. 1912; 22: 1-24.
- * Roussel, [M.]. Éloge du professeur Arloign. *Bulletin de l'Académie vétérinaire de France*. 1932; 85: 429-448.